

Mersin Tarsus Hadiye Kuradacı Bilim ve Sanat Merkezi'nin sosyolojik analizi

Emine Özdemir^{*1}, Ali Özdemir²

¹Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Programı, Mersin, Türkiye, emineuzun46@gmail.com

²MEB Mersin İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Şehit Mustafa Sarı Ortaokulu, Mersin, Türkiye, aliemine33@hotmail.com

Kaynak Göster: Özdemir, E., & Özdemir, A. (2023). Mersin Tarsus Hadiye Kuradacı Bilim ve Sanat Merkezi'nin sosyolojik analizi. İçel Dergisi, 3 (2), 81-89

Anahtar Kelimeler

Sosyal ve kültürel çevre
Toplumsal sınıflar
BİLSEM
Ebeveyn desteği
Proje tabanlı öğrenme

Araştırma Makalesi

Geliş: 14.10.2023
Revize: 11.11.2023
Kabul: 18.11.2023
Basım: 23.11.2023

Öz

Üstün ve özel yetenekli öğrencilerin eğitimi için dünyada her ülkenin kendine özgü eğitim modelleri bulunmaktadır. Türkiye'de günümüzde özel yetenekli öğrencilerin eğitim aldıkları en yaygın eğitim kurumu Bilim ve Sanat Merkezleridir (BİLSEM). Bu çalışmada "Mersin Tarsus Hadiye Kuradacı Bilim ve Sanat Merkezi'nin (HKB) Sosyolojik Analizi" ni yapabilmek için 1 bilsem yöneticisi ve 2 bilsem öğretmeni ile nitel görüşmeler yoluyla veriler toplanmış ve mevcut durum analiz edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın genel amacı, "Mersin Tarsus Hadiye Kuradacı Bilim ve Sanat Merkezi'nin Sosyolojik Analizi" ni yapabilmektir. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Çalışma sonunda genel olarak okulun bulunduğu ortamdan gerek sosyo-kültürel ve gerekse fiziki anlamda önemli ölçüde etkilendiği, HKB öğrencilerinin genellikle okulun bulunduğu şehrin yerlisi olduğu ve bu nedenle aralarında çok fazla bir kültürel çeşitlilik bulunmadığı, farkındalık düzeyi yüksek veli profilinin mevcut olduğu, dersliklerin öğrenci merakını uyandıracak şekilde derse hazırlanmış olduğu, okulda atölye temelli dersler, proje tabanlı öğrenme yapıldığı, donanım malzemesinin yeterli miktarda mevcut olduğu, öğrencilerin araştırma projelerine katılımını sağlayacak çalışmalarını yapmalarına da fırsat verildiği, okulun ulaşım sorunu olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Sociological analysis of Mersin Tarsus Hadiye Kuradacı Science and Art Center

Keywords

Social and cultural environment
Social classes
BİLSEM
Parental support
Project-based learning

Research Article

Received: 14.10.2023
Revised: 11.11.2023
Accepted: 18.11.2023
Online: 23.11.2023

Abstract

Every country in the world has its own educational models for the education of gifted and especially talented students. In Turkey, the most common educational institution where especially talented students receive education today is Science and Art Centers (BİLSEM). In this study, in order to carry out the "Sociological Analysis of Mersin Tarsus Hadiye Kuradacı Science and Art Center (HKB)", data were collected through qualitative interviews with 1 Bilsem administrator and 2 Bilsem teachers and the current situation was tried to be analyzed. The general purpose of the research is to conduct "Sociological Analysis of Mersin Tarsus Hadiye Kuradacı Science and Art Center". Qualitative research approach was used in the research. As a result of the study, it is generally concluded that the school is significantly affected by the environment in which it is located, both socio-culturally and physically, HKB students are generally local to the city where the school is located and therefore there is not much cultural diversity among them, there is a parent profile with a high level of awareness, and the classrooms will arouse student curiosity. It has been found that students are prepared for the lesson properly, workshop-based lessons and project-based learning are carried out at the school, there is sufficient equipment, students are given the opportunity to do studies that will enable them to participate in research projects, and the school has a transportation problem.

1. Giriş

Üstün ve özel yetenekli öğrencilerin eğitimi için dünyada her ülkenin kendine özgü eğitim modelleri bulunmaktadır. Örneğin Rusya yabancı diller, sanat ve spor alanlarında öğrencilere küçük yaşlardan itibaren farklı bir eğitim sunmayı, geleneğinin bir parçası haline getirmiştir. İsveç, Norveç, Danimarka ve Hollanda gibi ülkeler özel yetenekliler eğitimini örgün öğretimin içinde bireyselleşme ile çözmektedir. Çin özel yeteneklilerin sınavla seçilerek ayrı bir eğitime tabi tutuldukları ortaokul ve lise düzeyinde okullar ile bu konuların çalışıldığı bir merkez vardır. Almanya'daki "gymnasium"lar bir tür yetenek seçimine dayalı okullar olmasına rağmen, spor ve genel yetenekte üstünlere büyük oranda yer veren ve farklı eğitim uygulayan okullar ve üniversitelerle iş birliği yaparak çalışan ve fonlarını devletten alan bir özel yetenekliler eğitimi merkezi vardır. İsrail'de üstün zekâlılar eğitimi kanunen gereklidir. Devlet tarafından bu çocuklar koruma altına alınmıştır. Amerika'da ise üstün yeteneklilere hizmet sunan programlar arasında yatılı üstün yetenekliler okulları, Matematikte Üstün Yetenekli Gençlerin İncelenmesi ve Yetenek Havuzu Oluşturma Projesi gibi seçenekler yer almaktadır. Türkiye'de ise Cumhuriyet döneminde birçok çalışma yapılmış olup, şu an günümüzde özel yetenekli öğrencilerin eğitim aldıkları en yaygın eğitim kurumu Bilim ve Sanat Merkezleridir (BİLSEM). BİLSEM'lerde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tanımlanan özel yetenekli öğrenciler örgün eğitim kurumlarının dışında yarı zamanlı eğitim almaktadır. Son yıllarda fiziki ve insan kaynakları olarak güçlendirilen BİLSEM'lerde şu an 55.000 civarında öğrenci genel yetenek, müzik ve görsel sanatlar alanında eğitim almaktadır.

Bu çalışmada "Mersin Tarsus Hadiye Kuradacı Bilim ve Sanat Merkezi'nin (HKB) Sosyolojik Analizi"ni yapabilmek için 1 bilsem yöneticisi ve 2 bilsem öğretmeni ile nitel görüşmeler yoluyla veriler toplanmış ve mevcut durum analiz edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın genel amacı, "Mersin Tarsus Hadiye Kuradacı Bilim ve Sanat Merkezi'nin Sosyolojik Analizi" ni yapabilmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- HKB'de çalışan öğretmen ve yöneticilere ait tutumlar nelerdir?
- 2- Okulun sosyal ve fiziki çevre özellikleri nasıldır?
- 3-HKB'ye devam eden kayıtlı öğrencilerin toplumsal sınıfları ve okuldaki kültürel çeşitlilikleri nasıldır?
- 4- Velilerin okula karşı tutumu nasıldır?

5- HKB'de gerçekleşen eğitim öğretim faaliyetleri nasıldır? Bu eğitim faaliyetlerini etkileyen iç ve dış unsurlar nelerdir?

6- Genel olarak HKB'ye yönelik tespit edilen sorunlara yönelik olarak çözüm önerileri ve politika önerileri nelerdir?

2. Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri, gerçekliği, sosyal ortamda oluşan, karmaşık ve sürekli değişen bir durum olarak değerlendirmekte, sosyal olayların ve olguların doğasını anlamaya ve yorumlamaya çalışmaktadır [1-2]. Nitel araştırma tekniklerinin doğal ortama duyarlılık sağlaması, araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, alguların ortaya konmasını sağlaması, araştırma deseninde esnekliği olması ve tümevarımcı bir analize sahip olması önemli özellikleridir [3]. Araştırma deseni ise nitel araştırma desenlerinden biri olan "genel amaçlı durum çalışması deseni" olarak planlanıp yürütülmüştür. Durum çalışmaları, 'nasıl' ve 'niçin' sorularını temel almakta, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya olayı derinliğine incelenmesine olanak vermektedir [4].

2.1. Çalışma Grubu

Çalışmanın evrenini HKB'de 2020-2021 Eğitim Öğretim Yılında görev yapan 19 öğretmen ve 2 yönetici oluşturmaktadır. Örneklem ise amaçlı örnekleme metodu ile ulaşılan 2 öğretmenden ve 1 yöneticiden oluşmaktadır. Nitel araştırmalarda, örnekleme derinlemesine araştırabilmek için örneklem grubu küçüktür. Bu nedenle rastgele örnekleme seçimi yerine, amaçlı örnekleme tercih edilir [5]. Bu örneklemede seçim için önemli olduğu düşünülen ölçütler belirlenmekte ve bu ölçütlere göre seçilen örneklemin, araştırma evrenini bütün nitelikleri ile temsil edebildiği düşünülmektedir [6]. Amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir [4]. Maksimum çeşitliliğin sağlanabilmesi için araştırma kapsamında görüşülecek olan öğretmenlerin belirlenmesi sırasında farklı branşlardan olmalarına dikkat edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma etiği çerçevesinde katılımcıların isimleri kullanılmamıştır. Bu nedenle katılımcılar K1, K2, K3 kodlarıyla isimlendirilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Görüşme yapılan HKB BİLSEM yöneticisi ve öğretmenlerinin demografik özellikleri

Kodu	Cinsiyeti	Görevi	Branşı	BİLSEM'de kaç yıldır görev yaptığı	Eğitim Durumu
K1	Kadın	Öğretmen	Sınıf	5-10 Yıl	Yüksek Lisans
K2	Erkek	Öğretmen	Rehberlik	5-10 Yıl	Lisans
K3	Kadın	Müdür Yardımcısı	İngilizce	1-5 Yıl	Lisans

2.2. Veri Toplama Aracı

Belirlenen araştırma sorularına yanıt bulmada kullanılacak en uygun veri toplama tekniğinin görüşme tekniği olduğuna karar verilmiştir ve bu nedenle çalışmada yönetici ve öğretmenlerin görüşlerini belirlemek üzere yarı yapılandırılmış bir görüşme formu geliştirilmiştir. Bu teknik, özel bir konuda derinlemesine soru sorma ve cevap eksik veya açık değilse tekrar soru sorarak durumu daha açıklayıcı hale getirip cevapları tamamlama fırsatı vermesi açısından avantajlıdır [7]. Görüşme formunda yer alan soruların açık uçlu olmasına ve katılımcılar tarafından kolay anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir. Görüşme formunda toplam 14 soru bulunmakta olup bu sorular çalışmanın sonunda yer alan Ek 1 'de sunulmuştur.

2.3. İşlem

Araştırmadaki veriler Coronavirus tedbirleri kapsamında "Evde Kal" uyarıları göz önünde bulundurularak yönetici ve öğretmenlere dijital ortamlardan Google form üzerinde hazırlanmış ve WhatsApp uygulaması üzerinden gönderilmiş olan yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla elde edilmiştir. Görüşme formları gönderilmeden önce katılımcılara ön bilgi verilmiş ve yazılı olarak toplanan bu veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Sonrasında toplanan veriler kodlamalar yapılarak bir kod listesi oluşturulmuştur. Daha sonra bu kodları belirli kategoriler altında açıklayabilen temalar bulunmuştur. Kodlama listesinin ve temaların oluşturulması aşamasında bir uzman görüşüne başvurulmuştur. Görüşme verilerinden 1 katılımcıya ait olan metinler rastgele seçilerek bu konuda uzman kişiye verilmiştir. Farklı temalar altında yer alan kodlamalar yeniden incelenmiştir. Aynı veri üzerinde araştırmacı tarafından yapılan kodlamalar ile uzman kişinin yaptığı kodlamalar arasındaki tutarlılığa bakılmış ve sonuç tatminkâr bulunmuştur.

3. Bulgular

Çalışma kapsamında bilsen yönetici ve öğretmenleriyle yapılan yapılandırılmış görüşme formlarına göre yapılan kodlamalar sonucu araştırma sorularına paralel olarak altı ana tema belirlenmiş olup bulgular ve elde edilen tüm kodlar bu temalar altında birleştirilerek çalışmanın devamında sunulmuştur.

3.1. Okulun Sosyal ve Fiziki Çevre Özellikleri

Okulun bulunduğu çevre, ilçenin kenar mahallelerinden birisidir. Okul çevresinde trafik sorunu vardır. Trafik ışıkları, uyarı levhaları, yaya yolu, otopark gibi trafik güvenliğini sağlayacak özelliklerden yoksundur. Katılımcılar ayrıca okulun ilçe merkezinde, ulaşımı kolay bir yerde olmasını istemişlerdir.

Sosyal anlamda ise okul, daha çok dar gelirli ve göçmen ailelerin yaşadığı bir bölgede yer almaktadır. Bu nedenle çok önemli olmasa da arada sırada güvenlik problemleri yaşanabilmektedir. Örneğin demir korkulukların veya camların zarar görmesi gibi.

Okul, sosyal ve fiziki çevresinden öğrenci almamaktadır. Okula sadece MEB tarafından 1,2 ve 3.sınıflara yapılan 2 aşamalı sınavla seçile öğrenciler kayıt yaptırabilmektedir. Bu nedenle okul, bulunduğu ortamdan gerek sosyo-kültürel ve gerekse fiziki anlamda önemli ölçüde etkilenmemektedir.

3.2. BİLSEM'de Çalışan Öğretmen ve Yöneticilerin Analizi

Görüşmecilerden elde edilen bilgilere göre öğretmenler ve okul yöneticileri, "BİLSEM"deki mevcut olan kültürel çeşitliliğe uyum sağlamada önemli bir sorun yaşamamaktadırlar. Okuldaki eğitimcilerin birçoğu zaten uzun süredir bu şehirde yaşamaktadır.

Okuldaki öğretmenler, öğrencilere eşit davranmakta, her öğrenci ile yine aynı şekilde ve yeteri kadar ilgilenmekte, farklı yaklaşımlar sergilememektedirler. Çünkü öğrencilerin farklı çevreden geliyor olmaları öğretmen davranışını şekillendirmemektedir. K3 katılımcısı "Ancak her çocuk birbirinden farklı ve dolayısıyla bireysel farklar öğretmenin davranışını yönlendirebiliyor. Aleyhte değil lehte bir fark var." diyerek durumu özetlemektedir.

Bu okulda çalışmaya yeni başlıyor olsaydınız hangi yeni beceri veya bilgilere sahip olmanız gerekirdi? sorusuna ise katılımcılar;

"Özel yetenekli öğrencilerin pedagojik gelişimleri, robotik ve kodlama, proje tabanlı- beyin temelli gibi farklı öğrenme yöntemleri, eğitim aracı geliştirme",

"Özel yetenekler hakkında yeterince bilgi sahibi olmam gerekirdi. Ayrıca proje tabanlı eğitim sistemini özümsemiş olmam gerekirdi."

"Robotik-kodlama. Bilişim detayları." şeklinde değişen cevaplar vermişlerdir.

Burada dikkat çeken durum katılımcıların proje tabanlı öğrenme ve robotik kodlama konusunda ortak fikre sahip olmalarıdır. Ayrıca özel yetenekliler ile ilgili de bilgi birikimine ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

3.3. HKB'ye Devam Eden Kayıtlı Öğrencilerin Toplumsal Sınıfları ve Okuldaki Kültürel Çeşitlilik

Etnik köken, dinsel inançlar ve yaşam tarzı açısından gerek aileden aktarılan değerler gerekse öğrencinin kendi geliştirdiği bakış açısı kültürel çeşitliliğin oluşmasına katkı sağlamaktadır. Görüşme formlarından elde edilen bilgilere göre HKB öğrencileri genellikle okulun bulunduğu şehrin yerlisidir ve bu nedenle aralarında çok fazla bir kültürel çeşitlilik bulunmamaktadır. K1 kodlu katılımcı "Farklı çevreden gelen öğrenciler öncelikle birbirleri ile iletişime geçmekte çekiniyorken, derslerde ve ortak oyun alanlarında sahip oldukları farklılıkların zenginliğini anlayabiliyorlar. Zamanla daha iyi iletişime geçip birbirlerinden çok şey öğreniyorlar." diyerek farklılığın bir anlamda zenginlik olduğunu ve öğrenmeye olumlu etkilerinin olabileceğini düşündüğünü ifade etmektedir. Yine aynı şekilde K2 kodlu katılımcı da benzer şekilde "Öğrenciler özel yeteneklerinden dolayı zaten yalnızlaşan çocuklar olduğu için farklı sosyal çevrelerden gelen çocukların kaynaşması avantajdır." ifadesini kullanmıştır. K3 kodlu katılımcı da bu durumu "Duygularını kontrol etmeyi öğrenebilmeleri için fırsat yaratıyor ve bunu başardıkları zaman birbirlerinin eksiklerini tamamlama eğilimine girmeleri akran desteği açısından avantaja dönüyor." şeklinde belirtmiştir.

Katılımcılardan elde edilen bilgilere göre HKB'ne devam eden öğrencilerin genel olarak sosyoekonomik durumu iyi olan ve ayrıca eğitim seviyesi yüksek olan ailelerden geldikleri ifade edilmiştir. Ancak okulda az sayıda da olsa düşük ekonomik sınıftan gelen öğrenciler ile parçalanmış ailelerden gelen öğrencilerin de olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu durumda her ne kadar öğrencilerin sosyoekonomik durumlarında düşük oranda farklılıklar gözlenirse de K3 kodlu görüşmeci bu durumu "sosyo-ekonomik bağlamda farklılıklar söz konusu ancak bunun öğrenciler arasında soruna sebep olduğunu düşünmüyorum." diyerek bunun sorun teşkil etmediğini düşündüğünü ifade etmiştir.

Bu ve bunun gibi dezavantaja sahip öğrencilerin aile yapısı, kültürü hakkında gözlemler yaparak, öğrenci ve aileleri ile yakından ilgilenerken, gerekirse veli ziyaretleri ve görüşmeleri yaparak, öğrencilere tarafsız davranarak ve kendi görüşleri konusunda şeffaflık göstererek öğrencilerin yaşayabilecekleri uyum sorunu aşılabilmektedir.

3.4. Veli Tutumu

Farkındalık düzeyi yüksek veli profili mevcut. Veliler bazen bencil olabilmektedir. Ebeveynlerin geneli öğrencilerin akademik gelişimine destek olmak için destek vermektedir. Genelde ilgili veliler olduğunu fakat bunun BİLSEM'in gelişmesi için değil kendi çocuklarını bencilce düşündüklerinden kaynaklandığı belirtilmiştir. K3 kodlu katılımcı "Süreçte tam veli desteği var." diyerek veli tutumuna bakışını ifade etmiştir.

3.5. Eğitim Öğretim Faaliyetlerinin Analizi

3.5.1. Okul İçi Faktörler, Öğrenme Yöntemi, Kullanılan Eğitim - Öğretim Materyalleri, Atölyeler, Altyapı ve Donanım

Öğrenciye yardımcı olabilmek için rehberlik servisi aile eğitimleri düzenlemekte ve veliler ihtiyaç duydukları her konuda rehberlik servisi ile öğretmenlerden destek istemektedirler. Ayrıca okulda yürütülen Avrupa birliği, ulusal projeler, konser, sergi gibi tüm projelerde ebeveynler manevi ve maddi destek vermektedir. Okulun çeşitli ihtiyaçlarının karşılanmasında sosyoekonomik durumu iyi olan ebeveynler destek vermektedir.

Dersliklerin öğrenci merakını uyandıracak şekilde derse hazırlanmış olması, okul koridorlarında öğrencilerin birlikte vakit geçirmelerine fırsat veren masa tenisi, araştırma dergileri köşeleri gibi ortak alanların bulunması öğrencilerin öğrenme motivasyonlarını olumlu etkilemektedir. Ayrıca okuldaki farklı ilgi ve alanlara hitap eden atölye çeşitliliği, öğretmenlerin mesleki yeterlilikleri ve idarenin öğrenci ders programı hazırlaması sırasındaki titizliği, okul rehberlik servisinin öğrencilerle sürekli ve düzenli iletişimde olması, öğrenci motivasyonuna olumlu katkıda bulunmaktadır.

Genel olarak atölye temelli dersler, proje tabanlı öğrenme, ders içeriğinin ilgi alanına hitap ediyor olması, severek yapabileceği görevler verilmesi ve başarı ile sonuçlanması ile birbirleriyle olan rekabetleri de motivasyonu etkileyen iç unsurlar olarak ifade edilmiştir.

Okulun donanım özellikleri uygulamalı eğitimi, dolayısıyla öğrenmeyi önemli ölçüde etkilemektedir. Okulda donanım malzemesi ihtiyacı hemen hemen yeterli miktarda mevcuttur. Mekatronik, robotik, akıl oyunları, resim, müzik, yapay zekâ gibi çeşitli atölyelerin ve tüm pozitif bilimlerin laboratuvarlarının bulunduğu HKB'de hedeflenen ulusal veya Avrupa birliği projelerinin gerçekleştirilmesine imkân verilmiştir. Ayrıca kurumda öğrencilerin bireysel olarak çeşitli TÜBİTAK araştırma projelerine katılımını sağlayacak çalışmaları yapmalarına da fırsat verilmektedir.

HKB özelinde açılacak atölye önerileri ise origami atölyesi, felsefe atölyesi, filografi atölyesi, kişisel gelişim atölyesi, yazılım (program geliştirme), müzik (yan flüt) atölyesi olarak belirtilmiştir.

Okulda kullanılan öğretim materyalleri ve izlenen öğretim stratejilerinin (projelere katılım, proje tabanlı öğrenme vb.) öğrenci başarısına nasıl yansımaları düşünüyorsunuz? sorusuna katılımcılar sırasıyla;

“Öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmelerinin yanı sıra eleştirel düşünme becerilerini de geliştirmektedir. Ayrıca Avrupa projeleri sayesinde yeni bir dil öğrenme, sosyal iletişim, grup çalışmaları ve girişimcilik gibi 21. yüzyıl becerilerinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır.”,

“Öğrenci aidiyet hissi kazandırıyor”,

“Erken yaşta birçok detayla karşılaşmış olmaları başarıya yaşitlarına göre daha kolay ve hızlı ulaşmaları için basamak oluyor (Lisedeyken bildiri yayınlamaları üniversitede de akademik ilerleyişi kolaylaştırıcaktır).” cevaplarını vermişlerdir.

Akademik öğrenme ile proje tabanlı öğrenmeyi karşılaştırdığınızda hangisinin öğrenme motivasyonu/öğrenci başarısı üzerinde daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Sorusuna ise;

“Her iki öğrenmenin aslında iç içe olduğunu düşünüyorum. Öğrenciler kendi okullarında almış oldukları akademik öğrenmenin ışığında BİLSEM’de proje tabanlı öğrenmeyi gerçekleştirmektedir. Proje tabanlı öğrenmede öğrenci multidisipliner çalışma imkânı bulmakta ve yaratıcılık, problem çözme yeteneğini, iş birliği içinde çalışmayı ve eleştirel düşünebilme yeteneğini geliştirme fırsatını bulmaktadır. Ayrıca proje tabanlı öğrenmede öğrencinin probleme dayalı geliştirdiği çözüm somut bir makete dönüşebilmektedir. Bu da öğrencinin kendini ifade etmesinin yanı sıra 21. yüzyıl becerilerinin gelişmesini de sağlamaktadır.

Proje tabanlı eğitimin daha motivasyon sağlayıcı olduğunu düşünüyorum

Proje tabanlı, mantığa oturarak kalıcılığı sağlıyor.” cevapları verilmiştir.

3.5.2. Okul Dışı Faktörler

Dış unsurlar olarak da yarışma dereceleri, ödüller vs. olarak karşımıza çıkmaktadır. Okulun ilçenin kenar mahallesinde olması, servis olmaması ve her mahalleden toplu taşıma araçlarının bulunmaması öğrencilerin ulaşım sorunu yaşamalarına neden olabilmektedir. Bu unsurlar da motivasyonu olumsuz etkileyebilmektedir. K2 kodlu katılımcı motivasyonu etkileyen dış unsurları “Öğrenciler örgün eğitim gördükleri kendi okullarından çıkıp bizim okulumuza geliyorlar. Dolayısıyla özellikle küçük öğrenciler yorgun olmaktadır. Ders saatlerimiz az ama geç olduğu için öğrenciler bazen yorgun oldukları için derste odaklanamama sorunu yaşamaktadır.” diyerek ifade etmiştir.

3.6. Sorunlar, Çözümler ve Politika Önerileri

Eğitim durumu daha düşük ailelerden gelen öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyesi daha düşük olması, etkinliklerde öğrencilerin özgüvenini olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Ayrıca farklı kültürlerden gelen çocukların ders grup sayıları az olmasından dolayı birbirleriyle çabuk kaynaşmaması dezavantaj oluşturabilmektedir. K3 kodlu katılımcı da “Farklılıkları gereksiz hırs sahibi olmalarına ve kimi zaman özgüven eksikliğine sebep oluyor.” diyerek farklılıkların ortaya koyabileceği dezavantajlı durumları ifade etmiştir.

“Okulunuzun karşılaştığı sorunları ve bunun daha büyük toplumsal tablo (Uzaktan eğitime katılım, ekonomik ve siyasi koşullar, eğitim politikaları, genel okur-yazarlık durumu) ile nasıl ilişkileri olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna alınan cevaplar incelendiğinde;

“Öğrencilerin ekonomik koşulları teknolojik imkanlarını kısıtlamaktadır. Özellikle uzaktan eğitim konusunda öğrenci istese bile yetersiz altyapı sorunundan dolayı uzaktan eğitim sürecine katılamayabilmektedir. Ailenin eğitim durumunu düşük olduğu durumlarda bazen öğrencinin özellikle uzaktan eğitim süreci ve çeşitli dijital platformlardaki eğitimlere katılma imkanlarını olumsuz etkilemektedir.”,

“Öğrenciye sunulan eğitimin daha kapsamlı ve daha zengin motiflerle geliştirilmiş olması gerekir ama eğitim politikası yeterince bu düşüncüyü desteklemiyor.”,

“Ekonomik sıkıntı yaşayan öğrenciler uzaktan eğitime dahil olmakta yeterince istikrarlı olamadılar ancak velilerin durumu bildirmeleri halinde kurum içinde çeşitli çözümler üretildi. Ki okulumuzun bu durumu Türkiye genelinin bir örneğidir.” şeklinde cevaplar alınmıştır.

Ailelerin, BİLSEM’in anlamını tam kavrayamaması nedeniyle gereksiz beklenti oluşturdukları belirtilmiştir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Mevcut çalışma sadece HKB’de görev yapan 3 katılımcıyla yapılmıştır. Oysaki bu çalışma HKB’deki tüm yönetici ve öğretmenlere uygulanabilseydi durumu daha net ortaya koymak mümkün olabilirdi. Bu açıdan çalışmanın diğer yönetici ve öğretmenlerle de yapılmasının mevcut çalışma açısından tamamlayıcı olabileceği düşünülmektedir.

BİLSEM’lerde amaç yaratıcılığı geliştiren, eleştirel düşünebilen öğrenciler yetiştirmektedir.

BİLSEM’e yönelik beklentiler/BİLSEM’in öğrenciye yapacağı katkılar hakkındaki düşünceler “daha mutlu, kendine inanan, daha kararlı, başarı odaklı, yeteneği yönünde ilerleme sağlaması, kendisi gibi düşünenler ile bir arada olunmasından mutluluk duyulması, gelecekte seçeceği mesleği BİLSEM’de yaptığı çalışmalar doğrultusunda seçmesi, hayata önde başlaması, normalden ilerledeler, zekalarına göre eğitim, sevdiği alanda daha çok ders verilmesi, yaşitlarının yapmadığı etkinlikler, çok yönlü düşünebilme, iş yaşamına yönelik tecrübe, deneyim, bilgi,

birikim, kişilik gelişimini sağlaması, bilim ahlakı, edindiği yeterliliğin hayatına yön vermesi, erken bilgi sahibi olabilmeleri, hedefini erken, belirleyebilmesi” şeklindedir. Velilerin devletten beklentileri ise “iyi bir eğitim imkanının sağlanması, iyi meslek, çok yönlü yetişmesi, gelecekte iyi yaşam sürmesi, MEB’in ve YÖK’ün geleceğini garanti altına alması, üniversite tercihlerinde ek puan verilmesi ve özel çocukların doğru belirlenip tam zamanlı eğitim almaları” şeklindedir.

HKB velilerinin büyük çoğunluğu üniversite eğitimi almıştır. Ayrıca velilerin büyük çoğunlukla beyaz yakalı olarak tabir edilen devlet memuru olarak görev yapan veliler olduğu tespit edilmiştir. Ailelerin aylık gelirleri incelendiğinde ise sadece 2 ailenin 5000 Türk Lira’sından daha az gelire sahip olduğu ve çocuk sayısının grubun yarıya yakınında sadece 1 olduğu belirlenmiştir. Yapılmaktan hoşlanılan aktivitelerde de daha çok kitap okuma, belgesel izleme, gezi yapma gibi yüksek kültürel sermayede aktiviteler olduğu görülmüştür. Bütün bu ifadeler yorumlanacak olursa HKB ailelerinin orta veya daha üst sınıfta oldukları ve kendi sınıflarına özgü hobilerinin olduğu, çocuk sayısının oldukça az olduğu, devlete bağlı işlerde çalıştıkları ve kendilerini böylece garanti altında tuttukları, çocuklarına da aynı yaşamı verebilmek için gayret ettikleri görülmektedir.

Sonuç olarak eğitimsel yönelimlerin ve okullarda kümelenmiş öğrenci profillerinin doğal yeteneklere göre değil, toplumsal sınıf temelinde gerçekleştiği görülmektedir. Dikkatle incelenecek olunursa fen liselerindeki öğrencilerin aile profillerinin birbiriyle aynı olduğu, meslek liselerindeki öğrencilerin aile profillerinin yine birbirleriyle aynı olduğu ve benzer şekilde BİLSEM’lerde de bu durumun söz konusu olduğu görülmektedir. Bunu gerek velilerin demografik özelliklerinin birbirine çok yakın olması ve gerekse söylemlerinden açıkça anlayabilmek mümkündür. Bu kadar benzer profildeki velinin bir arada olası tesadüf olamaz. Gizli bir el onları bir araya getirmiş ve önümüzdeki yıllar boyunca da getirmeye devam edecektir. Toplumsal yeniden üretimi devam ettirecek dil, din vb. gibi unsurlar söz konusudur. Eğitimin de bu unsurlardan en önemlisi olduğu düşünüldüğünde toplumların mevcut devlet düzenlerinin ve bunun yeniden üretilmesinin sağlanması için bu durumun mevcut haliyle devam etmesi ya da o gizli el tarafından işlevsel bir döngü içerisinde sürdürülmesi söz konusu olabilmektedir. Yanıklar [8] da belirttiği gibi işçi sınıfındaki çocuklar, okula başladıklarında yeterli kültürel sermayeye sahip olmadıklarından büyük bir çatışma yaşarlar, bu nedenle de, yeterince zeki olsalar dahi, onların daha yüksek bir akademik performans göstermeye olanağı yoktur.

Nitelikli insan gücü yaratıcı ve yenilikçi beyin gücü anlamına gelmektedir. Devletler de bu amaçla öğrencileri zekâ seviyelerine göre birbirinden ayırıp onların bu niteliklerinden mümkün olduğunca daha fazla yararlanmayı hedeflemektedir. Ancak bu konuda yeterli politikaları olmadığı için bunu bir stratejik hedefe dönüştürerek sınav yapmakta ve BİLSEM’i daha cazip, daha ulaşılamaz hale getirerek velilerin iştahını kabartmaktadır.

Bourdieu’ya [9] göre uzun zaman boyunca edinilen kültürel sermaye bireyle bütünleşmekte ve belli bir grubun ya da grupların habitusu haline almaktadır. Bourdieu’ya göre, okullar orta, ama özellikle üst sınıfların habitusunu doğal ve tek uygun habitus türü olarak almakta ve aslında kültürel donatılara dayalı olarak farklı düzeylerde sınırlılıklara sahip olmalarına karşın bütün öğrencileri buna eşit erişimleri varmış gibi değerlendirmektedirler. Aktay’a [10] göre “Zekâ, liberal ekonomik düzenin tartışılmaz devşirme ölçütü olsa bile bu zekâ performansını sergilemek, bazı istisnalar olsa da, belli bir ekonomik sermaye seviyesine sahip olmaya bağlıdır. Bu sermaye sahip olamayanlar ne kadar zeki olurlarsa olsunlar belki de Bilssem’e erişemeyeceklerdir.

Kısaca ifade etmek gerekirse bir toplumun eğitim sistemi o toplumun toplumsal sisteminin de aynasıdır aynı zamanda. Bunu devletlerin eğitim sistemleri ve bu sistem içerisinde yer okullar aracılığıyla görebilmek mümkündür. Bordieu’nun [9] kitabında da bu ilişki üzerinde durulmuş ve bu durum örneklerle de açıklanmıştır. Kültürel sermaye, eğitim ve toplumsal sınıf arasındaki bağlantı kitapta açıklanmaya çalışılmıştır. Bordieu’ya göre eğitim sistemi sosyal dünyanın hiyerarşik yapısını yeniden üreten ve sosyal sınıflandırmaları doğal yeteneklerin ve zekanın bir sonucuymuş gibi akademik sınıflandırmalara dönüştüren kurumsallaştırılmış bir sınıflandırmadır. Çünkü daha önce de belirtildiği gibi devlet okulları ailelerin sosyoekonomik durumlarına göre ayırmıştır [11]. Örneğin meslek liselerine toplumun en alt sınıfındaki ailelerin çocukları, fen ve Anadolu liselerine orta sınıf ve özel okullara da üst toplumsal sınıfa mensup olan ailelerin çocuklarının olduğunu görmek hiç de zor olmayacaktır. Dolayısıyla okullar yalnızca teknik kalifiye eleman gücünün yetiştirildiği kurumlar olmayıp bunun devamını da sağlayan ve böylece de toplumsal yeniden üretim döngüsünü sürdüren yapılardır. Bourdieu’ya [9] göre eğitim aslında hiç de öyle gösterilmeye çalışıldığı gibi bireylerin yetenek ve çabalarıyla yükselmelerine olanak veren bir araç değildir. HKB bilssem velilerinin aynen toplumsal sınıf tabakalaşmasında olduğu gibi orta ve üst toplumsal sınıfa mensup ailelerden oluştuğu, büyük bir çoğunluğunun benzer demografik özelliklere sahip olduğu yani toplumsal sınıflarının aynı olduğu ve bunun sonucunda da seçilimin doğal bir şekilde gizlice gerçekleştiği, herkesin bu durumdan memnun olduğu ve böylece de toplumsal yeniden üretimin gerçekleşmiş olduğu onlarla yapılan görüşmeler ve toplanan verilerle tespit edilmiştir.

Bilssem öğrencilerini diğer öğrencilerden öne çıkaran birçok ayırıcı özelliğin olduğu bilinmektedir. Bunlardan öne çıkanlar sorgulayıcı, meraklı, çabuk kavrayan, çözüm odaklı olmalarıdır. Diğer belirgin özellikleri ise “analitik düşünme, boş zaman geçirmeme, çok soru sorma, güzel etkinlikler yapma, kendini iyi ifade edebilme, yaşatlarından farklı çalışan zekaya sahip olma, yarışmaya katılmaya istekli olma, heyecanını kontrol edebilme, el kol hareketleri dikkat çekici, oyunları farklı, kendinden emin, konuşmayı bilen, sakin, öğrendiği bilgiyi hayata aktarabilen, alçakgönüllü, olgun, jest ve mimikleri dikkat çekebilen, tartışabilen, çok hareketli, oturmayan, sorumluluk alabilen, hızlı konuşan, etkileyici konuşan, proje yürütebilen, etraftaki tüm seslere rağmen bir konuya odaklanabilen, birçok

kavramla daha erken tanışan, sohbet edebilen, diğer çocukların yaptığı ona basit gelebilen, topluluk karşısında çekinmeden konuşabilen, iyi sunum yapabilen, ilgi alanı ve becerilerini açık bir şekilde ifade edebilen, okul başarısı yüksek, çabuk anlayan, pratik zekalı, , disiplinli ve kısaca belirtilecek olursa da özel çocuk, özel yetenekli” olmalarıdır. Aileler çocuklarının neredeyse yukarıda belirtilen tüm özelliklere birden sahip olduklarını düşünmekte ve özel çocuk olmalarının onlara fazladan bir hakkı doğurduğunu düşünebilmektedirler. Ailelerde, bilsem öğrencilerini diğer öğrencilerden öne çıkaran birçok ayırıcı özelliğin olduğunu belirtmektedirler. Bunlardan öne çıkanlar sorgulayıcı, meraklı, çabuk kavrayan, çözüm odaklı olmalarıdır. Diğer belirgin özellikleri ise “analitik düşünme, boş zaman geçirmeme, çok soru sorma, güzel etkinlikler yapma, kendini iyi ifade edebilme, yaşlılarından farklı çalışan zekaya sahip olma, yarışmaya katılmaya istekli olma, heyecanını kontrol edebilme, el kol hareketleri dikkat çekici, oyunları farklı, kendinden emin, konuşmayı bilen, sakin, öğrendiği bilgiyi hayata aktarabilen, alçakgönüllü, olgun, jest ve mimikleri dikkat çekebilen, tartışabilen, çok hareketli, oturmayan, sorumluluk alabilen, hızlı konuşan, etkileyici konuşan, proje yürütebilen, etraftaki tüm seslere rağmen bir konuya odaklanabilen, birçok kavramla daha erken tanışan, sohbet edebilen, diğer çocukların yaptığı ona basit gelebilen, topluluk karşısında çekinmeden konuşabilen, iyi sunum yapabilen, ilgi alanı ve becerilerini açık bir şekilde ifade edebilen, okul başarısı yüksek, çabuk anlayan, pratik zekalı, , disiplinli ve kısaca belirtilecek olursa da özel çocuk, özel yetenekli” olmalarıdır. Aileler çocuklarının neredeyse yukarıda belirtilen tüm özelliklere birden sahip olduklarını düşünmekte ve özel çocuk olmalarının onlara fazladan bir hakkı doğurduğunu düşünebilmektedirler.

Sınırlılıklar

Çalışmanın verileri HKB’de görev yapan bir yönetici ve genel yetenek alanından iki öğretmen olmak üzere toplam 3 öğretmenin görüşlerinden oluşmaktadır. Bu durum çalışmanın bulguları açısından sınırlılık olarak değerlendirilebilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Emine Özdemir: Makalenin hazırlanması, verilerin analizleri, yorumlanması, makale formatının düzenlenmesi
Ali Özdemir: Literatür tarama, Makale Yazımı, Makalenin yazıma göre düzenlenmesi

Çatışma Beyanı

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

1. Glesne, C. (2012). Nitel Araştırmaya Giriş. (Çev. Ersoy A. & Yalçınoglu, P.). Anı Yayıncılık. Ankara.
2. Yıldırım, A & Şimşek, H. (2007). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
3. Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2000). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
4. Yıldırım, A & Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara.
5. Miles, B. M. & Huberman A. M. (1994). Qualitative data analysis: an expanded source book. 2nd ed. California, USA, Sage Publications.
6. Tavşancıl, E. & Aslan, E. (2001). Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri. Epsilon Yayınevi. İstanbul.
7. Çepni, S. (2007). Araştırma ve proje çalışmalarına giriş. 3. Baskı, Celepler Matbaacılık. Trabzon.
8. Yanıklar, C. (2010). Kültürel Sermaye, Eğitim VE Toplumsal Tabakalaşma: Pierre Bourdieu’nün Yeniden Üretim Kuramına Eleştirel Bir Bakış. *Sosyoloji Dergisi*, (22), 121-138.
9. Bourdieu, P. (1970). *Yeniden Üretim. Eğitim sistemine ilişkin bir teörinin ilkeleri* (Çev: Sümer, A., Ünsaldı, L. ve Akkaya, Ö.). İstanbul: Heretik Yayınları
10. Aktay, Y. (2007). Pierre Bourdieu ve Bir Maxwell Cini Olarak Okul”, Ocak ve Zanaat, (içinde). İletişim Yayınları. İstanbul
11. Kurul, N. (2012). Geleceğin eğitimi ve ‘yeni’ zorunlu eğitim modeline ilişkin çıkarımlar. *Eğitim Bilim Toplum*, 10(39), 42-77.

EK1 Görüşme Formu

Değerli Öğretmenim;

Bu formda Hadiye Kuradacı BİLSEM için yapılacak olan okul analizine ilişkin sorular yer almaktadır. Sorulara vereceğiniz yanıtlar, Eğitim Sosyolojisi doktora dersi dönem çalışmasına büyük katkı sunacaktır. Ayrıca, istenirse, çalışma bulgularının okul yönetimi ile de paylaşılması düşünülmektedir. Görüşlerinizin değerlendirilmesi sürecinde kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Vereceğiniz samimi yanıtlar için teşekkür ederim.

Emine ÖZDEMİR

1. Okulun öğrencilerini hangi sosyal çevreden/sosyal sınıftan çektiğini söyleyebilirsiniz? Okul çevresiyle ilgili yaşanan sorunlar varsa nelerdir?

.....

2. Öğrencilerin çeşitli sosyal çevrelerden olmasının avantajları ve dezavantajları nelerdir?

.....

3. Eğitim için ne kadar ebeveyn desteği var?

.....

4. Öğrenciler arasında kültürel çeşitlilik var mı? Varsa kısaca açıklayınız.

.....

5. Öğretmenler ve okul yöneticileri, Hadiye Kuradacı Bİlsemdeki mevcut olan kültürel çeşitliliğe nasıl uyum sağlıyor?

.....

6. Öğrenme motivasyon düzeylerini etkileyen okul içi ve okul dışı faktörler nelerdir?

.....

7. Okulun alt yapı ve donanım özellikleri (atöyle, kütüphane, laboratuvar, teknolojik araç-gereçler, vb.) başarı ortamını/hedeflerin gerçekleştirilmesini ne ölçüde destekliyor?

.....

8. Hadiye Kuradacı BİLSEM özelinde açılacak atölye önerileriniz nelerdir? Bakanlığın önerdiği/sunduğu atölyeler haricinde yeni atölye önerileriniz varsa nelerdir?

.....

9. Okulda kullanılan öğretim materyalleri ve izlenen öğretim stratejilerinin (projelere katılım, proje tabanlı öğrenme, vb.) öğrencilerin öğrenme motivasyonuna/ başarısına nasıl yansıdığını düşünüyorsunuz?

.....

10. Akademik öğrenme ile proje tabanlı öğrenmeyi karşılaştırdığınızda hangisinin öğrenme motivasyonu/öğrenci başarısı üzerinde daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

.....

11. Öğretmenler öğrencilere eşit davranıyor mu? Farklı çevrelerden gelen öğrencilere farklı yaklaşım sergileniyor mu?

.....

12. Okulun karşılaştığı sorunları ve bunun daha büyük toplumsal tablo (Uzaktan eğitime katılım, ekonomik ve siyasi koşullar, eğitim politikaları, genel okur-yazarlık durumu) ile nasıl ilişkileri olduğunu düşünüyorsunuz?

.....

13. Bu okulda çalışmaya yeni başlıyorsanız hangi yeni beceri veya bilgiler sahip olmanız gerekirdi?

.....

14. Varsa, *Hediye Kuradacı* BİLSEM ile ilgili eklemek istediğiniz diğer konular:

.....